

1918

CZACHPRESS

NUMER 45
SPECJALNY

100 LAT NIEPODLEGŁEJ

2018

---

100 pozdrowień na 100-lecie Niepodległej

Z okazji obchodów okrągłej rocznicy odzyskania przez Polskę niepodległości nasza szkoła wzięła udział w wyjątkowej akcji.

Uczniowie naszego liceum wysyłali kartki z pozdrowieniami dla koleżanek i kolegów w całym kraju. Na pocztówce oprócz pozdrowień znalazła się również krótka informacja o Radomiu. Dzięki tej akcji uczniowie mogli poznać ludzi mieszkających nawet kilkaset kilometrów od nich. Do akcji włączyło się ponad 100 szkół z całej Polski.

Magda Staszewska, kl. 1C

---

100 zniczy na rocznicę odzyskania niepodległości

W tym roku, z okazji uczczenia setnej rocznicy odzyskania niepodległości przez Polskę, w naszej szkole odbyła się akcja poświęcona zapaleniu stu zniczy na grobach poległych, którzy walczyli o wyzwolenie naszego kraju. Akcja ta była inicjatywą nauczycieli historii. Nie zabrakło również pomocy ze strony wszystkich klas, których zadaniem było przyniesienie zniczy w kolorach naszej flagi, do których dołączono kartki z napisem „Społeczność III Liceum Ogólnokształcącego im. płk. Dionizego Czachowskiego w Radomiu w 100. rocznicę odzyskania niepodległości przez Polskę”. Znicze te zostały rozwieszone na mogiły w naszym powiecie, o których już nikt nie pamięta. Był to piękny gest. Bardzo dziękujemy tym, którzy włączyli się w pomoc przy realizacji tego projektu!

Katarzyna Kowalska, kl. 1C

Powstania narodowe – walka o odzyskanie upragnionej Niepodległości

Pod koniec lat 20. XIX w. w Królestwie Polskim zaczęto coraz bardziej rozważać walkę o niepodległość państwa. Przyczyną było łamanie postanowień konstytucyjnych przez cara, który wprowadził cenzurę, rozbudował tajną policję i nie zwoływał sejmu. Wielki książę Konstanty brutalnie traktował polskich oficerów. Zaczęły napływać wieści o sukcesach powstańców w Grecji oraz wybuchu rewolucji lipcowej we Francji. Chodziły pogłoski o wysłaniu polskiej armii do stłumienia powstania w Belgii.

Datę wybuchu powstania wyznacza się na 29 listopada 1830 r. Dokładniej wybuch powstania miał miejsce w nocy z 29 na 30 listopada. Polscy żołnierze zaatakowali Belweder oraz zdobyli Arsenał. Ich celem był zamach na księcia Konstantego, jednak to się nie udało i książę uciekł z Warszawy.

3 grudnia 1830 roku powstał Rząd Tymczasowy z ks. Adamem Czartoryskim na czele, a dwa dni później swoją dyktaturę rozpoczął gen. Józef Chłopicki, który swoje rządy złożył dopiero 18 lutego 1831 r. 25 stycznia 1831 r. zdeponowano cara Mikołaja I. 14 lutego Polacy wygrali bitwę pod Stoczkim pod dowództwem gen. Józefa Dwernickiego. Jedenaście dni później odbyła się nierozstrzygnięta bitwa o Olszynkę Grochowską, podczas której został zraniony gen. Chłopicki. Dzień później dowództwo polskiej armii objął generał Jan Skrzynecki. 31 marca Polacy zwyciężyli pod Wawrem i Dębem Wielkim oraz dziesięć dni później pod Iganiem. 26 maja odbyła się bitwa pod Ostrołęką, którą polscy oficerowie przegrali, trzy dni później gen. Skrzynecki zgłosił swoją dymisję. Z 6 na 7 sierpnia odbył się szturm Rosjan na Warszawę. 21 października 1831 r. skapitulowała twierdza Zamość. Wydarzenie to wyznacza się jako koniec powstania listopadowego.

Jedną z wielu przyczyn upadku powstania była niewiara dowódców polskich w zwycięstwo, większa liczba żołnierzy rosyjskich oraz obojętność Europy. Po powstaniu Polacy ponieśli jego skutki bezpośrednie oraz długofalowe. Zlikwidowano sejm i armię, co utrudniało przygotowanie kolejnego powstania. Konstytucję zastąpiono Statutem organicznym. Polskich żołnierzy wcielono do armii rosyjskiej, zniesiono system celny, zamknięto uniwersytety w Warszawie i w Wilnie. Rosjanie konfiskowali majątki, skazywali na śmierć bądź zsyłali przywódców powstania. Wielu działaczy politycznych emigrowało. Królestwo Polskie zaczynało przypominać jedną z rosyjskich prowincji.

Na przełomie lat 50. i 60. XIX w. nastąpiło osłabienie wojsk rosyjskich po przegranej wojnie krymskiej. Młodzi ludzie w 1861 r. zaczęli brać udział w manifestach, dzięki którym upamiętniali wydarzenia takie jak np. wybuch powstania listopadowego, a także przedstawiali swoje żądania swobód obywatelskich oraz narodowych w Warszawie. Te wystąpienia były brutalnie atakowane przez rosyjską policję oraz wojsko. Zaczęto także snuć plany zorganizowania kolejnego powstania. Najważniejszą przyczyną wybuchu było ogłoszenie przez naczelnika rządu cywilnego, Aleksandra Wielopolskiego, poboru młodzieży do armii rosyjskiej. Polski arystokrata wprowadził wiele reform, m. in. utworzył w Warszawie uczelnię pod nazwą Szkoła Główna, a także przywrócił język polski w szkołach i urzędach. W latach 1861 - 1862 zaczęły tworzyć się dwie organizacje polityczne w Królestwie Polskim: Białych, którzy chcieli przywrócić niepodległość ojczyzny poprzez stopniowe reformy, oraz Czerwonych, którzy zaczęli tworzyć akcję spiskową, aby doprowadzić do jak najszybszego wybuchu powstania. W reakcji na ogłoszenie poboru polskiej młodzieży do armii rosyjskiej Czerwoni powołali Tymczasowy Rząd

---

---

który ustalił datę wybuchu powstania na 22 stycznia 1863 r.

Była to wojna partyzancka w formie potyczek. Podczas całego powstania nie doszło do dużych bitew oraz nie wyzwolono żadnego większego miasta. Powstańcom brakowało armii oraz dobrego uzbrojenia. W marcu 1864 r. rząd rosyjski, aby mieć pewność, że chłopcy nie pomogą polskim żołnierzom, nadał im prawa własności do posiadanej przez nich ziemi. Na przełomie 1863 i 1864 r. z braku powstańczych zasobów oraz represji ze strony Rosji powstanie zaczęło zamierać. Za upadek powstania styczniowego uznaje się aresztowanie wiosną 1864 r. ostatniego dyktatora – Romualda Traugutta.

Polacy ponieśli tragiczne skutki. Powstańców skazywano na karę śmierci, zesłania na Syberię oraz konfiskaty mienia. Nadano Królestwu Polskiemu nazwę Kraj Nadwiślański, zniesiono polskie instytucje rządowe oraz zamieniono je na rosyjskie. Zamknięto Szkołę Główną oraz rozpoczęto intensywną rusyfikację.

Weronika Sadowska, kl. 1E

Sprawa polska a wybuch wojny

Już niedługo będziemy świętować setną rocznicę odzyskania niepodległości. Po 123 latach niewoli możemy cieszyć się należną nam wolnością i suwerennością. Dokonanie czegoś tak wielkiego wymagało wiele wysiłku, miłości do ojczyzny, poświęcenia i zaangażowania wielu rodaków, którzy dzięki swoim zasługom zostaną zapamiętani jako żarliwi patrioci oddani sprawie wolnej Polski.

Po wielu obietnicach głów państw europejskich oraz krwawo tłumionych powstaniach, wraz ze śmiercią księcia Franciszka Ferdynanda Habsburga i jego małżonki, w sercach Polaków narodziła się nadzieja na odbudowę Ojczyzny. Sama koncepcja była niemalże niemożliwa do zrealizowania. Stany Zjednoczone, kraje europejskie oraz ludność polską różniły nie tylko wyobrażenia o granicach, ale i sposób, w jaki zaborcy mieliby udzielić pozwolenia na formowanie się naszej Ojczyzny.

Na arenie międzynarodowej, reprezentowania naszego kraju podjęły się trzy osoby:

- Józef Piłsudski, stojący na czele aktywistów, popierał Austro-Węgry, uważając je za najmniej groźnego z zaborców (czego dowodem była duża swoboda w zaborze na terenie Galicji),
- Roman Dmowski, reprezentujący pasywistów, dążył do poparcia Rosji i zdobycia tym samym przychylności państw alianckich w celu utworzenia Królestwa Kongresowego, które miało być zalążkiem naszego państwa,
- Ignacy Paderewski, pianista światowej sławy, będący reprezentantem działaczy emigracyjnych Polonii, liczył na ingerencję Stanów Zjednoczonych, Francji i Wielkiej Brytanii.

Wówczas, gdy każda z powyższych postaci miała swój pomysł na ukształtowanie odrodzonego, suwerennego państwa, zaborcy nie wiedzieli, co uczynić z terenami zabranymi Polsce.

Austriacki rząd rozważał utworzenie trzeciego królestwa z terenów Galicji oraz nadanie mu autonomii w zamian za udział Polaków w austriackiej armii przeciwko licznym oddziałom bolszewików.

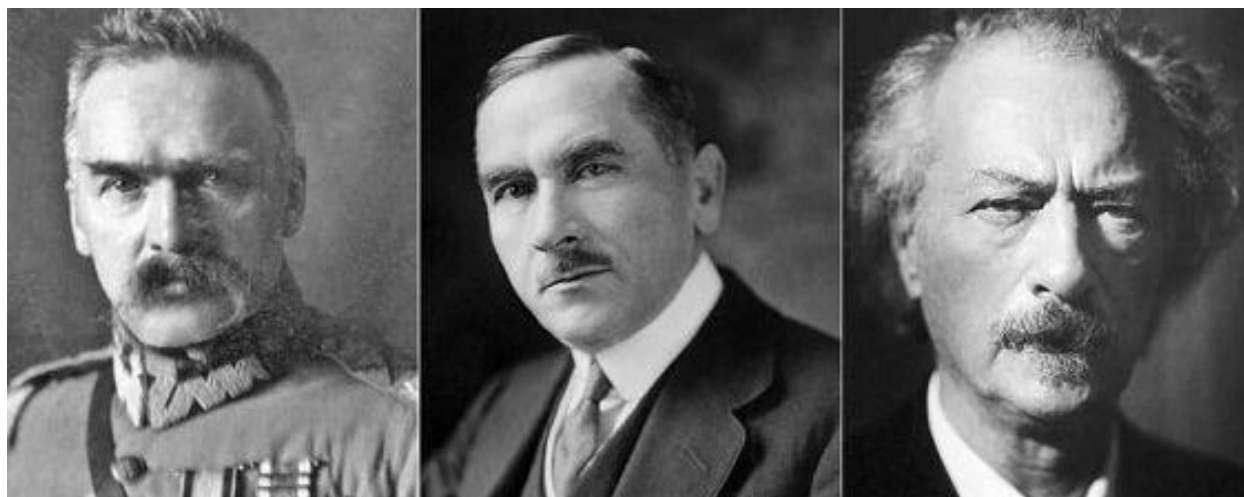
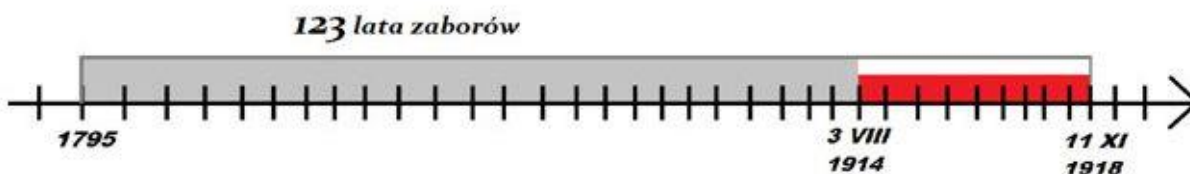
Cesarstwo Niemieckie natomiast planowało utworzenie tzw. „Mitteleuropy”, czyli państw o oficjalnym statusie niepodległości, które podlegały III Rzeszy. Kraj miał być zamieszany przez ludność niemiecką oraz mieszkańców państw, które zostały wcielone w nowo powstały dystrykt. Społeczeństwo miało zostać poddane stopniowej germanizacji, a następnie redukcji ludności poprzez sztuczne klęski głodu. Ponadto, w planach Rzeszy było wydzielenie „Polskiego Pasa Przygranicznego”, terenu przeznaczanego dla Żydów i Polaków. Władzę na owych terenach miał sprawować wybrany przez cesarza książę niemiecki.

Obywatele dawnych Prus sceptycznie podchodzili do owej koncepcji, gdyż nie podobało im się utworzenie państwa dla Polaków.

Ostatni z zaborców najmniej interesował się sprawą polską. Dla Rosji ważni byli ludzie potrzebni do zasilenia carskiej armii. Pod kolejną więc pustą obietnicą wyznaczenia terenów na niezależne państwo Lachów, wielki książę rosyjski - Mikołaj Mikołajczew wydał odezwę do Polaków, by walczyli wraz z bolszewikami ramię w ramię przeciwko państwom centralnym. Nie wzbudziło to jednak przejęcia wśród ludności zniewolonego państwa, gdyż byli świadomi skutków, a raczej ich braku, po dołączeniu do carskiego wojska.

Z kolei wbrew oczekiwaniom Paderewskiego, zachodnia część Europy uznawała, iż jest to wewnętrzny problem Rosji i ingerencja innych państw jest zbędna (za to niezbędną była obecność mocarstwa w szeregu państw ententy).

Plany zaborców zmieniały się wraz z efektami toczenia się potyczek na frontach. Ostatecznie, po porażce państw centralnych, została utworzona II Rzeczpospolita, w której funkcję marszałka pełnił Józef Piłsudski. Pomimo ostatecznego zwycięstwa generała nad Paderewskim i Dmowskim, należy również pamiętać o ich wkładzie w budowę państwa, gdyż nie zważając na różne poglądy, mieli jeden cel, który udało się zrealizować. Polska na stałe wróciła na mapę Europy, a my – Polacy – możemy cieszyć się już od wieku przywróconą nam wolnością.

https://www.google.com/search?q=dmowski+paderewski+pi%C5%82sudski&client=firefox-b-ab&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwjf7Pj_iaDeAhWBXSwKHZsdBtwQ_AUIDigB&biw=1366&bih=632#imgc=HK97nVXyqyuY6M

Emilia Kowalska, kl. 1E

Motywy patriotyczne w pieśniach oraz literaturze

„Rota” (1908)

Jest pieśnią patriotyczną napisaną w 1908 roku przez Marię Konopnicką do melodii Feliksa Nowowiejskiego. Jako że Konopnicka żyła w zaborze pruskim, treść „Roty” odwołuje się do walki z germanizacją i poświęcenia, do jakiego są zdolni Polacy w walce o wolność. Utwór zdobył wielką popularność nie tylko w Wielkopolsce, ale również na Śląsku i Pomorzu. Po raz pierwszy wykonała ją publicznie kilkuset chórzystów z terenów objętych zaborami w dniu 15 lipca 1910 w czasie uroczystości odsłonięcia Pomnika Grunwaldzkiego w Krakowie. Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości rozważano uznanie pieśni za hymn kraju. W latach 1920-22 „Rota” była hymnem Litwy Środkowej, w latach 1990-91 hymnem Polskiego Kraju Narodowego Terytorialnego w Republice Litewskiej, zaś aktualnie utwór ten jest hymnem Polskiego Stronnictwa Ludowego.

„O mój rozmarynie” (1913)

Jest to popularna pieśń nazywana również „Rozmaryn”, która dużą popularność zyskała w latach 1918-20 oraz w czasie II wojny światowej. Nie wiadomo, kto jest autorem tekstu ani kiedy on powstał. Znana jest nam jednak historia Michała Sokolnickiego (polski dyplomata, współpracownik Józefa Piłsudskiego), który wspominając marsz kompanii krakowskich Strzelców w kwietniu 1913 roku, opowiada o młodym żołnierzu, który zaczął nucić i śpiewać pieśń o rozmarynie, w swoich wspomnieniach tak to opisuje: „Nie wiem, skąd ją przyniósł, z jakiej tradycji wy dostał młodzieniec, który maszerował wówczas w naszej pierwszej czwórce. Swoim młodym, trochę jeszcze dziecięcym głosem zanucił ją nam z początku sam; monotonicznie w takt ociężałego, nieskładnego marszu pochwyciły ją to i ówdzie żołnierskie głosy. [...] Należałem do tych, co prosili wciąż o jej powtarzanie, od innych więc śpiewów wracaliśmy do niej i w końcu jeszcze przed Krakowem umiała ją cała nasza kompania na pamięć i wybijała ciągle jej takt swym marszem. Tak przeszła ona potem do innych oddziałów, weszła do skarbu wojska, zaczęła swoją długą wędrówkę po szeregach chodzących po Polsce”. Tym żołnierzem był prawdopodobnie Zygmunt Pomarański, późniejszy porucznik, wydawca, księgarz i kompozytor, uznawany za autora muzyki pieśni „O mój rozmarynie”.

Treść pieśni opowiada historię nieszczęśliwie zakochanego mężczyzny, którego wyznanie miłosne zostało odrzucone. Pogrążony w rozpacz zaciągnął się do wojska i walczył w obronie ojczyzny, niestety, zginął. Według wierzeń ludowych rozmaryn jest symbolem miłości i wierności, a w pieśni utożsamiamy go z kobietą, która złamała serce żołnierzowi.

„My, Pierwsza Brygada (Legiony)” (1914)

Jest to pieśń Pierwszej Brygady Legionów Polskich, którymi dowodził Józef Piłsudski. Treść utworu nawiązuje do poświęcenia, jakiego dokonują żołnierze walczący w imię narodu. Tekst został napisany przez Andrzeja Hałacińskiego i Tadeusza Biernackiego, zwykle jest

---

śpiewany wraz z melodią Marsza Kieleckiego nr 10. Utwór ten był tak bliski żołnierzom I Brygady, że uważali go niemal za hymn narodowy. W dzisiejszych czasach „Legiony” znane są jako Pieśń Reprezentacyjna Wojska Polskiego.

„Białe róże” (1914)

Jest to polska pieśń patriotyczna i wojskowa, znana jest również pod tytułem „Rozkwitały pąki białych róż”. Jej pierwowzór został napisany przez Jana Lankau w 1914 roku, zaś muzykę skomponował Mieczysław Kozar-Słobódzki w 1918. Utwór opowiada o rozpaczającej kobiecie, której ukochany Jasieniek nie wrócił z wojny, w pieśni występuje również żołnierz opisujący bohaterską śmierć jej ukochanego.

„Szara piechota” (1918)

Pieśń powstała prawdopodobnie około roku 1918 i była opisem piechoty, w którym podkreślane były duma i bohaterstwo żołnierzy walczących o niepodległość nowo powstającej Polski. Prawdopodobnie w tekście pieśni chodzi o formację, którą stworzył w 1914 roku Józef Piłsudski. Słowa utworu napisane zostały przez Bolesława Lubicza-Zahorskiego, zaś muzyka przez Leona Łuskino. Pieśń ta jest prawdopodobnie jednym z najpopularniejszych tekstów o charakterze niepodległościowym, jednak często mylnie śpiewamy w drugiej zwrotce „A przed nimi drzewa salutują” zamiast „A przed nimi drzewce salutują”, ponieważ fragment ten odnosi się nie do zwykłych drzew, lecz do sztandarów legionowych.

Aleksandra Warchoń, kl. 1C

Wyzwolenie Radomia

Droga do niepodległości Radomia niejednokrotnie wiodła przez poświęcenie patriotów i ich krew. Podczas Wielkiej Wojny, jak określano wówczas I Wojnę Światową, teren naszego miasta przechodził z rąk do rąk różnych okupantów. Powodowało to wśród mieszkańców strach, niepewność jutra i wciąż pogarszające się warunki życia. Z czasem coraz bardziej narastał problem zubożenia. W 1915 roku Radom trafił pod rządy austriackie. Przyniosło to pewne zmiany, ponieważ ludzie otrzymali więcej praw niż w przypadku poprzedniego zaborcy - Rosji.

W szkołach można było nauczać w języku polskim.

Pierwszego listopada 1918 roku utworzony został tzw. "Komitet Pięciu", którego liderem został dr Stanisław Kelles-Krauz. Podczas zebrania ustalono scenariusz przebiegu operacji przejęcia władzy z rąk okupanta. W nocy z 1.11.1918 r. na 2.11.1918 r., o godz. 1.30, zmobilizowano ludzi związanych z POW i PPS. Pierwsze miały zostać zdobyte koszary austriackie. O godzinie 2.00 Polacy weszli do nich z zaskoczenia. Szybko rozbroili wartowników i praktycznie całą załogę. Gdy rozbrojono koszary, rozpoczęto operację

---

w innych, pomniejszych siedzibach wojsk austriackich w mieście.

Pod koniec wojny, a więc na początku listopada, obywatele zaczęli zdawać sobie sprawę, iż nieuchronnie nadchodzi klęska zaborców. W Radomiu powstał wówczas jeden z pierwszych polskich ośrodków władzy - Republika Radomska. Funkcjonowała ona jako samodzielne, wolne

miasto przez około tydzień. Później, 9 listopada, wojsko, które zaczęło organizować w Radomiu, złożyło przysięgę wierności rządowi lubelskiemu. Z kolei samorządowe władze radomskie postanowiły podporządkować się Tymczasowemu Rządowi Ludowemu Republiki Polskiej, na którego czele stał Ignacy Daszyński.

Wiktoria Nowak, kl. 1C

Ojcowie Niepodległości – Józef Piłsudski i Roman Dmowski

JÓZEF PIŁSUDSKI (ur. 5 grudnia 1867 w Zułowie, zm. 12 maja 1935 w Warszawie)

Józef Piłsudski był wybitnym, zasłużonym człowiekiem dla narodu polskiego, działaczem społecznym i niepodległościowym, członkiem Polskiej Partii Socjalistycznej, twórcą Organizacji Bojowej PPS i Polskiej Organizacji Wojskowej, kierownikiem Komisji Wojskowej i Tymczasowej Rady Stanu.

W znacznym stopniu przyczynił się do odzyskania niepodległości Polski. 10 listopada 1918 roku przybył do Warszawy. Następnego dnia, 11 listopada 1918 roku Rada Regencyjna przekazała Piłsudskiemu władzę wojskową. Dzień ten uznano za symboliczną datę odzyskania niepodległości przez Polskę, jednakże dopiero trzy dni później – 14 listopada – Piłsudski otrzymał od Rady Regencyjnej także rządy cywilne. Dzięki temu skupił pełnię władzy w swoich rękach. Aby odbudować nową, niepodległą Polskę, Piłsudski wraz z innymi działaczami musieli pokonać wiele przeszkód i trudności.

W latach 20. XX w. w kraju miał miejsce kryzys rządów parlamentarnych. Piłsudski sprzeciwiał się ówczesnym władzom i w 1923 roku, na znak protestu przeciwko działaniom parlamentu wycofał się z polityki i osiadł na stałe w Sulejówku (21 km na wschód od Warszawy), gdzie znajduje się Dworek Milusin. Po 1923 roku osiadł tam wraz z rodziną na stałe. Spotykali się tam politycy, artyści i inne ważne osobistości życia publicznego. Podczas przewrotu majowego (1926 rok) Piłsudski przeprowadził się do Belwederu. Do Sulejówka przyjeżdżał jedynie w okresie letnim. Ostatni raz był w Dworku Milusin miesiąc przed swoją śmiercią.

Podczas II wojny światowej Dworek nie doznał żadnych uszczerbków, gdyż już wtedy uważano, że jest to muzeum Naczelnika. W czasach powojennych dworek zajęła ambasada ZSRR, a następnie mieściło się w nim przedszkole. Spadkobiercy majątku Piłsudskiego odzyskali dworek dopiero w 2003 roku, a w roku 2017 zostało tam otwarte muzeum pamięci o Piłsudskim.

ROMAN DMOWSKI (ur. 9 sierpnia 1864 w Kamionku, zm. 2 stycznia 1939 w Drozdowie)

Roman Dmowski był polskim politykiem, posłem na Sejm Ustawodawczy RP, współzałożycielem Narodowej Demokracji, działaczem niepodległościowym.

Podobnie jak Józef Piłsudski, Dmowski także przyczynił się do odzyskania niepodległości narodu polskiego. To właśnie on wraz z Ignacym Paderewskim, 28 czerwca

---

1918 roku podpisał traktat wersalski, który przywracał Polskę po 123 latach zaborów na mapę Europy.

W latach 20. XX w. przebywał na kuracji w Algierii. Do aktywnego życia politycznego wrócił po przewrocie majowym, zakładając Obóz Wielkiej Polski, który cieszył się ogromną popularnością zwłaszcza wśród młodzieży. Gdy władze sanacyjne rozwiązały Obóz, do końca swojego życia zajmował się działalnością Stronnictwa Narodowego, czyniąc z niego największe stronnictwo w Polsce.

Natalia Odzimek, kl. 1C

Odrodzenie Rzeczypospolitej Polskiej

Nowy rząd:

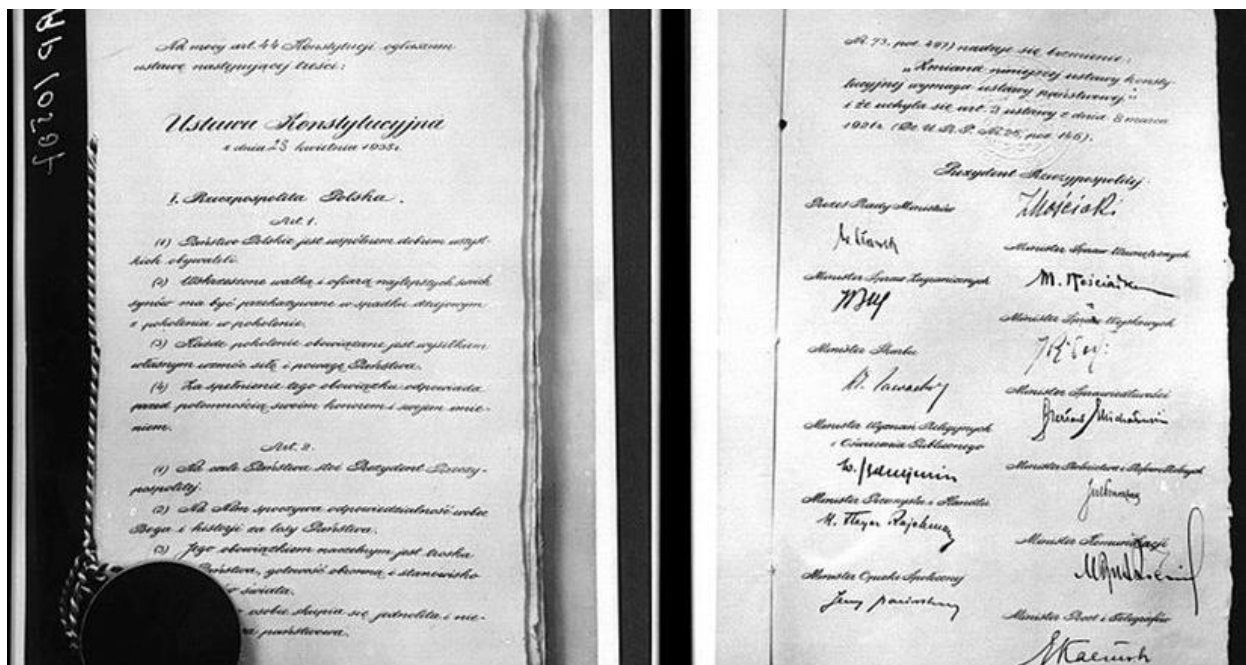
Dzięki działaniom wojennym w latach 1916-1918 państwa zaborcze zostały dotknięte poważnym kryzysem. Dzięki temu szanse Polaków na odzyskanie niepodległości wzrosły. Sprzyjała temu również ententa uważająca powstanie państwa polskiego za konieczne do utrzymania pokoju i równowagi w Europie. Dzięki działaniom takich osób jak Roman Dmowski, Wincenty Witos, Ignacy Daszyński czy Józef Piłsudski zaczęliśmy walczyć o nasz kraj. Po przybyciu Piłsudskiego do Warszawy i przekazaniu mu władzy wojskowej uznano **11 listopada 1918 roku** za symboliczny dzień odzyskania niepodległości. Gdy objął władzę cywilną 14 listopada, zaczął podejmować kroki zmierzające do odbudowania II Rzeczypospolitej, poczynając od rządu tymczasowego. Miał on trwać do czasu przeprowadzenia wyborów i zwołania sejmu. Na czele rządu stanął Jędrzej Moraczewski, który przygotował wiele ciekawych reform, między innymi skrócił dzień pracy do 8 godzin, wprowadził ubezpieczenia społeczne i płacę minimalną oraz zapewnił kobietom prawo wyborcze obowiązujące dla każdego obywatela od ukończenia 21. roku życia. Niestety, rząd Moraczewskiego nie otrzymał poparcia ze strony aliantów, dlatego tymczasowy naczelnik państwa w styczniu 1919 roku utworzył nowy rząd pod kierownictwem Ignacego Jana Paderewskiego, wybitnego polityka i muzyka znanego na arenie międzynarodowej. Nowy rząd podjął się nie lada wyzwania, odbudowując gospodarkę państwa będącego 123 lata pod zaborami trzech różnych państw. Polityka zaborców wobec Polski i różny poziom ich rozwoju sprawiły, że zachód naszego państwa był o wiele bardziej zurbanizowany niż jego wschodnia część. Gospodarka kraju była ruiną, a chaos potęgowały przemarsze uwolnionych żołnierzy niemieckich i rosyjskich, a także ludność migrująca do swoich rodzinnych miejscowości. Duże problemy pojawiły się w administracji i prawie. Trzeba było stworzyć województwa (powstało ich 16, a śląskie miało autonomię i swój sejm). Nawet śluby były inaczej organizowane, na terenach zaboru pruskiego istniały tylko cywilne, a w innych częściach kraju kościelne. Ciekawe jest to, że w zaborze austriackim obowiązywał ruch lewostronny, co było bardzo trudne do zmiany.

Konstytucja:

Od 16 stycznia 1919 r. na czele rządu RP stał Ignacy Jan Paderewski, uznany przez ententę oraz polskie siły polityczne. 26 stycznia 1919 odbyły się pierwsze wybory do sejmu, a 10 dni po jego pierwszym posiedzeniu, 20 lutego 1919 r. przyjęto ustawę zwaną małą

---

konstytucją, gdyż jej ostateczna wersja nie była jeszcze gotowa. Nad konstytucją pracowano od 1919 roku, jednak uchwalono ją dopiero 17 marca 1921 roku (od miesiąca uchwalenia nazwano ją marcową). Wzorowano ją na francuskiej ustawie zasadniczej, a najbardziej znaczący wpływ na jej kształt miały ugrupowania prawicowe stanowiące większość w parlamencie polskim. Konstytucja poszerzała zakres opieki społecznej, gwarantowała niezawisłość sądów, wolność sumienia, równouprawnienie kobiet i mężczyzn oraz nienaruszalność własności prywatnej. Gdy Józef Piłsudski przeprowadził zamach majowy i objął stanowisko ministra do spraw wojny, postanowił zmienić konstytucję, gdyż w znaczny sposób ograniczała ona kompetencje głowy państwa. Pod naciskiem jego zwolenników wprowadzono 2 sierpnia 1926 roku tzw. nowele sierpniowe umacniające pozycję prezydenta i zmniejszające uprawnienia parlamentu. Piłsudski chciał doprowadzić do sanacji, czyli uzdrowienia naszego kraju, który był w niemałym kryzysie parlamentarnym. Jego zwolennicy dążyli do zmiany ustroju w Rzeczypospolitej, jednak przez długi czas nie mieli przewagi głosów, więc postanowili zrobić to nielegalnie. Podczas obrad nad nową konstytucją opozycja opuściła salę, a pozostali posłowie uznali jej założenia za projekt konstytucji I i przyjęli go przez aklamację tj. bez głosowania. Wejście w życie nowej konstytucji opóźniła opozycja, jednak i tak została ona uchwalona 23 kwietnia 1935 roku i odtąd nazywano ją konstytucją kwietniową. Wprowadziła ona system rządów prezydenckich i zatwierdziła odejście od trójpodziału władzy. Głowa państwa była wybierana na 7-letnią kadencję przez Zgromadzenie Elektorów lub w wyborach powszechnych, ale tylko spośród dwóch kandydatów. Od tej pory prezydent miał ogromną władzę, a według konstytucji odpowiadał jedynie „przed Bogiem i historią”.

https://commons.m.wikimedia.org/wiki/File:Konstytucja_kwietniowa_dokument.jpg#mw-jump-to-license

Franciszek Oleszkiewicz, kl. 1C

Kształtowanie się granic odrodzonej Polski

I wojna światowa była dramatycznym wydarzeniem dla całej ludzkości, jednak Polacy w jej wyniku mieli realne szanse na odzyskanie upragnionej niepodległości. Niemcy i Austria znajdowały się w trudnej sytuacji militarnej oraz gospodarczej. Rosja pogrążyła się w wojnie domowej. Korzystna dla narodu polskiego była także postawa państw ententy, dla których powstanie wolnej Polski było niezbędne do zapewnienia pokoju w Europie. Mimo to, kształtowanie się granic naszego kraju nie było łatwym i spokojnym procesem.

W sierpniu 1920 roku Armia Czerwona dotarła aż w okolice Torunia i Włocławka. Żołnierze, przemierzając teren Polski, dopuścili się zbrodni na wielu cywilach. W tej sytuacji Polacy postanowili zmobilizować swoje siły. Udało się uformować ochotniczą armię liczącą 100 tysięcy żołnierzy. Postanowiono także przystąpić do przygotowania linii obrony opartej o Wisłę. Działania zbrojne rozpoczęły się 13 sierpnia, a już 14 sierpnia znad Wkry przystąpili do kontrataku Polacy. 15 sierpnia nadal trwały zaciekle walki o Radzymin. Tego dnia przypada święto Matki Boskiej Zielnej. Bitwa zakończyła się 25 sierpnia i uznana została za 18. na liście przełomowych bitew w historii świata. Endeccy działacze nie wierzyli w skuteczność polskiej armii i zwycięstwo z 15 sierpnia nazwali Cudem nad Wisłą. Nie wierzyli, że Polakom uda się obronić stolicę. Bitwa zdecydowała o zachowaniu niepodległości przez Polskę i nierozprzestrzenieniu się rewolucji komunistycznej na Europę Zachodnią.

Powstanie niepodległego państwa wzmogło ruch narodowy na Śląsku. Rozpoczęły się masowe demonstracje i wiece. Dążeniom narodowym sprzeciwiło się niemieckie wojsko i administracja. Terror (m. in. masakra w Mysłowicach) i niezadowolenie ludności polskiej z decyzji o plebiscycie, doprowadziły 16 sierpnia 1919 roku do wybuchu pierwszego powstania śląskiego pod wodzą Alfonsa Zgrzebnioka. Rząd polski był militarnie zaangażowany w wojnę polsko-bolszewicką, dlatego nie poparł zrywu. Powstanie zostało stłumione 26 sierpnia, a wojsko niemieckie zmuszone do wycofania się z Górnego Śląska.

Na początku 1920 roku zaczęło narastać napięcie w relacjach niemiecko-polskich. Trwały przygotowania do plebiscytu mającego zdecydować o przynależności państwowej Śląska. II powstanie śląskie, w przeciwieństwie do pierwszego, było zorganizowanym zrywem. Wybuchło po licznych aktach terroru ze strony niemieckiej. Wymierzone było w niemiecką dominację we władzach administracyjnych Śląska w celu zapewnienia bezpieczeństwa ludności polskojęzycznej. Walczącym udało się uzyskać dostęp do tymczasowej administracji oraz zlikwidować zniechęconą przez Polaków niemiecką policję Sipo (czyli: 5 tys. uzbrojonych Niemców, którzy w założeniu mieli strzec porządku). Sipo zastąpiono polsko-niemiecką policją plebiscytową. Udało się spełnić cele powstania, a Polacy uzyskali znacznie lepsze warunki kampanii przed plebiscytem.

Celem III powstania pod wodzą Wojciecha Korfanteo była poprawa niekorzystnego dla Polaków wyniku plebiscytu na Górnym Śląsku. Na podstawie postanowień traktatu wersalskiego, osoby urodzone na tym terenie miały podjąć decyzję, do którego państwa należeć będzie Górny Śląsk w plebiscycie w 1921 r. Prawie 60% ludności opowiedziało się za Niemcami, którym udało się sprowadzić ponad 200 tys. dawnych mieszkańców Górnego Śląska. W odpowiedzi na decyzję podjętą przez kraje ententy, wybuchł strajk generalny, który objął 97% śląskich zakładów pracy.

III powstanie śląskie wybuchło w nocy z 2 na 3 maja 1921 roku i było największym

---

zrywem powstańczym Ślązaków w XX w. Powstańcy opanowali prawie cały obszar plebiscytowy, a największa bitwa rozegrała się 21–27 maja w rejonie Góry Św. Anny. Na początku czerwca walczące strony oddzielono kordonem wojsk alianckich. Na podstawie porozumienia oddziały obu stron opuściły w pierwszych dniach lipca obszar plebiscytowy. W wyniku trzeciego powstania Rada Ambasadorów 20 X 1921 podjęła korzystniejszą dla Polski decyzję o podziale Górnego Śląska. W 1922 r. podpisano w Genewie konwencję w sprawie Śląska, według której obszar przyznany Polsce powiększony został do ok. 1/3 spornego terytorium. Nowy podział okazał się bardzo korzystny ze względów ekonomicznych, ponieważ Polsce przypadło 76% kopalń węgla.

W Wielkopolsce większość obywateli popierała stanowisko działaczy endeckich chcących czekać na rozstrzygnięcie kwestii polskiej w Wersalu. Przyczyną zmiany stosunku do tej kwestii był przyjazd do Poznania Ignacego Paderewskiego 26 grudnia 1918 roku. Niemcy zniszczyli polskie flagi i ostrzelali budynek hotelu, w którym zatrzymał się Paderewski, w odpowiedzi na patriotyczną manifestację Polaków. Przyczyniło się to do wybuchu walk. Polscy powstańcy pod dowództwem przysłanego przez Józefa Piłsudskiego gen. Józefa Dowbór-Muśnickiego w krótkim czasie zaczęli odnosić znaczne sukcesy. Niemcy zgromadzili większe siły i przygotowywali się do wznowienia ofensywy dopiero w połowie stycznia 1919 roku. Powstańcy nie mieli szans z regularną armią, dlatego polska delegacja zgłosiła się o pomoc do marszałka Francji Ferdinanda Focha. Niemieckie ataki na polskie oddziały miały zostać uznane za złamanie zawieszenia broni z 11 listopada 1918r. Walki przerwano 16 lutego 1919, jednak o ostatecznej przynależności Wielkopolski do Polski zdecydował dopiero traktat wersalski.

Zgodnie z nim, plebiscyt miał zostać przeprowadzony nie tylko na Śląsku, ale też na Warmii, Mazurach i Powiślu. Został zorganizowany 11 lipca 1920 roku. Za przynależnością do Rzeczypospolitej głosowało tylko 3,3% mieszkańców. Na niekorzystny wynik miała wpływ ofensywa bolszewików i klęski Polaków. Oprócz proniemieckiej postawy komisji alianckich, terroru i propagowaniu wizji bliskiego upadku Polski, przyczyną takiej decyzji był niski poziom polskiej świadomości narodowej wśród mieszkańców terenów plebiscytowych. Polsce przyznano pięć wsi na Powiślu i trzy na Mazurach. Granica między Polską a Niemcami biegła odtąd wzdłuż Wisły.

Polacy marzyli o silnej i niepodległej Polsce, ale w rzeczywistości państwo było zrujnowane i borykało się z licznymi problemami. Polacy wytrwale walczyli o ukształtowanie się granic kraju, jednak czekał ich ogrom pracy, aby scalić w jeden organizm ziemie należące przez 123 lata do byłych zaborców.

Amelia Michalska, kl. 1C

https://d-pt.ppstactic.pl/kadry/k/r/1/20/cd/5729ac2f2220d_o,size,1068x623,q,71,h,fe7353.jpg

---

Polskie symbole narodowe

Każde państwo posiada własne symbole narodowe: godło, flagę oraz hymn państwowy. Odnoszą się one do miłości wobec Ojczyzny oraz jej suwerenności.

Polska również posiada swoje symbole narodowe. Są to: GODŁO - Biały Orzeł ze złotą koroną na głowie, umieszczony na czerwonym tle, FLAGA - biało-czerwona oraz HYMN PAŃSTWOWY - „Mazurek Dąbrowskiego”.

GODŁO RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Historia godła polskiego jest związana z legendarnym Lechem - założycielem stolicy w Gnieźnie. Znajdowało się tam bardzo dużo orlich gniazd, dlatego Lech miał umieścić wizerunek orła na swoim herbie. W historii Polski wizerunek orła znalazł się na monetach za panowania Bolesława Chrobrego. Ten wyjątkowy dla naszego narodu ptak był również uważany za nasze godło za panowania królów z dynastii Piastów, Jagiellonów, Wazów. W czasie rozbiorów Polski znak Orła Białego został potępiony i zlekceważony, ale Polacy nigdy o nim nie zapomnieli. Ten symbol był dla nich czymś ważnym, ponieważ był dumą i chlubą Ojczyzny. Po roku 1918 - po odzyskaniu przez Polskę niepodległości, Biały Orzeł w koronie na czerwonym tle został uznany za nasze godło, lecz w roku 1948 orzeł stracił koronę. Odzyskał ją dopiero po roku 1990, kiedy to w Polsce zmienił się ustrój polityczny. Do dnia dzisiejszego godłem Rzeczypospolitej jest Biały Orzeł w koronie, z głową skierowaną w prawą stronę na czerwonej tarczy.

FLAGA RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Historia polskiej flagi sięga czasów pierwszych królów polskich. Dawniej, zamiast flagi, używano sztandarów w kolorze czerwonym z białym orłem. W czasach Królestwa Polskiego sztandary te miały szczególne znaczenie, gdyż używano ich podczas bitew jako symbolu państwa. Barwy flagi: biała i czerwona uznane zostały 3 maja 1792 roku. Natomiast po

odzyskaniu niepodległości, barwy i kształt flagi zostały uchwalone na mocy Sejmu Ustawodawczego w 1919 roku. Nawiązują one do naszego godła, górna część flagi – w kolorze białym oznacza orła, natomiast dolna część – w kolorze czerwonym oznacza tło, na którym ten orzeł się znajduje.

HYMN PAŃSTWOWY RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Historia hymnu polskiego sięga końca XVIII wieku. Napisał go Józef Wybicki we Włoszech w roku 1797. Pierwotna nazwa hymnu brzmiała „Pieśń Legionów Polskich we Włoszech”. Śpiewano go na melodię mazurka z Podlasia. Po dzień dzisiejszy hymn Rzeczypospolitej znany jest jako „Mazurek Dąbrowskiego”. Liczy on cztery zwrotki oddzielone refrenami. Słowa polskiego hymnu ulegały częstym zmianom. Aktualny tekst hymnu brzmi:

1. Jeszcze Polska nie zginęła,
Kiedy my żyjemy.
Co nam obca przemoc wzięła,
Szablą odbierzemy

[Ref]

2. Przejdziem Wisłę, przejdziem Wartę,
Będziem Polakami,
Dał nam przykład Bonaparte,
Jak zwyciężać mamy.

Ref: Marsz, marsz, Dąbrowski,
Z ziemi włoskiej do Polski,
Za twoim przewodem
Złączym się z narodem.

3. Jak Czarniecki do Poznania
Po szwedzkim zaborze,
Dla ojczyzny ratowania
Wrócim się przez morze.

[Ref]

4. Już tam ojciec do swej Basi
Mówi zapłakany -
Słuchaj jeno, pono nasi
Biją w tarabany.

[Ref]

Hubert Popis, kl. 1E